

A reformáció, mint ünnep

Október 31-ét a protestáns egyházak nagy családjára világszerte ünnepli. Ebben az egyetlen napon látjuk kifejeződni mindazt, ami a reformációhoz vezetett és a reformációban történt. 1517. október 31. egyrésztől és jelképesen betetőződés, másrésztől pedig kiindulópont. Konfirmandusainknak azt tanítjuk, hogy ez a nap egyházi naptárunk, liturgikus esztendőnk egyetlen nem üdvtörténeti ünnepe.

A reformáció ünneplésének gyökerei több évszázadra nyúlnak vissza, a kerek évfordulók (1617, 1817, 1917) magukkal hozták a nagyobb szabású emlékezés igényét. Az évenként visszatérő ünnepszentelési gyakorlat csupán a 19. század második felében kezdett lassanként elterjedni. Egyes német egyházi rendtartásokból tudjuk, hogy a német reformátor születése (november 10.) vagy halála napján (február 18.), esetlegesen június 25-én, az Ágostai Hitvallás 1530. évi átadásának évfordulóján emlékeztek meg a gyülekezetek a reformációról. 1667-ben, II. János György szász választófejedelem uralkodása idejében rendelte el a fejedelemség egyháztanácsa, hogy a 95 tétel kiszövezésének, közhírré tételének 150. évfordulóját október 31-én kell megünnepelni. A szokás egyre terjedt, az egyházújítás kétszázadik jubileumát egyre több helyen, a háromszázadikat pedig már Európaszerte ünnepezték lutheránusok és reformátusok egyaránt október utolsó vagy november első napjaiban, ill. november első vasárnapján (Reformationssonntag).

Tóth Ferenc (1768-1844), a magyar református gyakorlati teológia atyja 1810-ben megjelent könyvében még arról számolt be, hogy Magyarországon nem ünneplik a reformációt évente, mint más országokban.

A reformáció háromszáz éves örömmünnepét hazánkban is megtartották, az egyházkerületek maguk rendelték el gyülekezeteik számára a közös megemlékezést, miután I. Ferenc király 1817. augusztus 26-án engedélyezte

az ünnepi év megtartását. A református gyülekezetek Advent második vasárnapján, 1817. december 7-én tartották meg ünnepi istentiszteleteiket, ezekről több forrás fenn is maradt. A Dunamelléki egyházkerület 1862. októberi ülésén rendelte el, hogy a reformáció ünnepeit mindig október utolsó vasárnapján ünnepeljék meg a gyülekezetek. Szintén az egyházkerület 1864. májusi közgyűlésén, Kálvin halálának háromszázadik évfordulóján, Török Pál püspöksége és Dobos János főjegyzősége idejében arról emlékeztek meg, hogy a svájci reformátusok a reformációt a Pünkösöd utáni vasárnap ünneplik, „mivel ott a reformációt a Pünkösöd folytatásának, a második Pünkösödnek tekintik.” A 19. század végétől jelennek meg adatok arra nézve, hogy reformáció ünnepehez úrvacsoraosztást is kapcsolnak.

A reformáció himnuszává lett Luther-ének, az Erős vár a mi Istenünk ugyan magyar szöveggel korai énekeskönyveinkben a Zsolt 46 parafrazisaként szerepel, de a korál értelem-szerűen akkoriban nem kapcsolódhatott a reformáció ünnepnapjához. Az Eperjesi Graduál (1635) szerint Nagyböjt első vasárnapjának énekeként használták.

A homiletikai tankönyvek közül a 19. században egyedül csak Kun Bertalan (1855) említi meg a reformáció ünnepeit (A reformáció emlékbeszéde), mint kazuális alkalmat. A tankönyv leginkább egy német szerző (Hüffel) művének az átvétele, így nem véletlen, hogy Kun a következőket írja: „Kár, hogy nálunk nincs ez az ünnep rendszeresítve.”

A 20. század elején jelent meg Kovács Albert Homiletika (1904) tankönyve, amelyben már a következőket olvashatjuk: „A reformatiónak háromszázados évfordulóját az egész protestáns világ nagy ünneppel ülte meg s azóta mindig általánosabb szokássá válik október 31-én, vagy a hozzá legközelebb eső vasárnapon reformatio ünnepeit tartani.”

Csiky Lajos (1914) a reformációs prédikáció elkészítésére nézve már gyakorlati tanácsot is ad, miszerint „az nem állhat pusztán abból, hogy elbeszéljük az 1517. október 31-ediki nagy történelmi eseményt, hanem ezt a szövegünk gyanánt választott istenige világításába kell helyezni, vagy az abban foglalt igazság megérettetésére és megerősítésére kell felhasználnunk.”

Ravasz László (1915) rámutat az ünneppel kapcsolatos problémákra is: „A reformáció évfordulójánál nem az a fontos, hogy mikor ünnepeljük, mert a legjobb az volna, ha minden nemzet, sőt minden nagyobb protestáns közösség külön reformációs emléknapot tudna ünnepelni; hanem az, hogy tényleg legyen ilyen emléknap és azt ünnepelje meg a gyülekezet, mert az valóban fájdalmas, hogy mennyire közömbös és mennyire tájékozatlan – hiszen ez a két dolog egy – a magyar kálvinista nép anyaszentegyházának nagy emlékeivel szemben.”

A reformációs prédikáció témája csak az „Ige tisztasága, az evangélium világossága, Is-ten kegyelmének megnyilatkozása” lehet Tóth Endre (1935) szerint, míg Czegléd Sándor (1971) arra figyelmeztet, hogy „jobb, ha önvizsgálatot tartunk az ecclesia semper reformari debet értelmében és a reformáció bizonyágtételének kardinális igazságaira tesszük a hangsúlyt.”

Boross Géza (1988) hosszan értekezik arról, hogy milyen hibákat lehet elkövetni egy reformációs prédikáció elkészítésekor, majd végül megállapítja, hogy az erre az alkalomra írt prédikáció nem lehet más, mint „kegyelem prédikáció”. Locus classicusként a 2Kor 4,15-öt ajánlja, mert ebben megtalálható: „1. a kegyelem, 2. a hálaadás és 3. a Soli Deo Gloria”.

„El kell mondanunk Isten gondviselését magyar református egyházunkra. Az egyház-hoz tartozni kiváltság, feladat, boldogság” – fogalmazza meg könyvében a reformáció üzenetét Szőnyi György (1993), míg id. Fekete Károly (1993) gyakorlati tanácsot is ad az ünnep meg-

tartására: „Ahol mód van rá vagy már eddig is szokásban volt, ott a reformációs emléknapot tartjuk közösen, felváltva egymás templomában az evangélikusokkal.” Az ezen az ünnepen elhangzott prédikáció „nagy alkalom az önvizsgálatra és arra, hogy a reformáció nagy igazságait igyekezzünk mai nyelven, korszerűen megfogalmazni.”

Dr. Pap Ferenc és Dr. Szetey Szabolcs

Felhasznált irodalom:

- Bieritz, K.-H.: Das Kirchenjahr, Feste, Gedenk- und Feiertage in Geschichte und Gegenwart, München, 1920.;
 Boross Géza: Homiletika. Budapest, 1988.;
 Czegléd Sándor: A homiletika vázlatja. Debrecen, 1971.;
 Csiky Lajos: Egyházzónoklattan. Nagybánya, 1914.;
 Fekete Károly: Homiletika. Debrecen, 1993.;
 Kovács Albert: Homiletika vagy egyházi ékesszólásban. Budapest, 1904.;
 Kun Bertalan: Egyházi szónoklattan. Használható minden hitfelekezeti különösen protestáns lelkészek által. Miskolc, 1855.;
 Pap Ferenc: Az egyházi év. Budapest, 2016.;
 Ravasz László: A gyülekezeti igehirdetés elmélete (Homiletika). Pápa, 1915.;
 Szetey Szabolcs: Adatok a magyar református prédikációs gyakorlat újraértékeléséhez 1784-1878 között. Budapest, 2016.;
 Szőnyi György: Felkészülés az igehirdetésre. Homiletika II. Sárospatak, [1993.];
 Tóth Endre: A református prédikáció. Budapest, 1935.;
 Tóth Ferenc: Liturgia. Győr, 1810. kép